

DES DE CA N'OLIVER

250 ANIVERSARI DE NOVA ESMIRNA (1768-2018)

Antoni Tuduri

Secció de Genealogia
de l'Ateneu de Maó

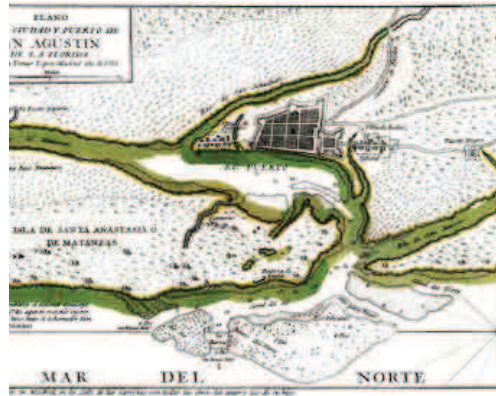
A vegades, una interpretació de les dates que ens donen les cròniques històriques ens depara sorpreses molt interessants.

Diuen les cròniques que Cristòfol Colom va sortir de Palos de la Frontera el dia 3 d'agost de 1492 i va arribar a l'illa de Guanahani (després batejada com a San Salvador) el dia 12 d'octubre del mateix any; per tant, una travessia de 70 dies, si no m'he errat comptant.

276 anys més tard, el 1768, just ara fa 250 anys, arran de l'emigració mediterrània -preferentment menorquina- a la Florida, la sortida del port de Maó rumba a Gibraltar, va ser el dia 31 de març, l'arribada al Peñón va ser el dia 4 d'abril i la sortida definitiva cap a Amèrica, va ser el dia 17 d'abril. L'arribada a la costa de la Florida dels primers velers està registrada el dia 26 de juny; exactament 70 dies més tard. Per tant, dos segles i tres quarts no van suposar cap millora en la durada d'un trajecte similar. La navegació 'navegava' igual o pitjor.

Aquest detall numèric m'ha dut a pensar en el fet del 250 aniversari d'aquest viatge bastant tràgic, segurament més tràgic que el de l'amo Xec de s'Ullastrar, on una quantitat molt elevada d'emigrants van trobar la mar a sepulcre i una altra considerable llista a terra ferma per mor de les malalties i la fam que van patir. És curiós i preocupant la desmemòria d'aquesta efemèride.

A més, hi ha un detall interessant: mireu com devien anar les coses a Menorca que en poc més de 6 setmanes es van ce-

lebrar a Maó 48 casaments de menorquines amb italians enrolats prèviament i que estaven a l'espera de partir cap a la Florida. I tots els casaments van ser dispensats, per l'autoritat eclesiàstica, de les tres monicions prescrites pel Concili de Trento; tots van ser celebrats *pro tribus...* Els velers (bucs, barcos o vaixells, com

vulgueu) no podien esperar...

Per açò, crec que és molt satisfactori i gratificant que un manacorí, Tomeu Matamalas Grimalt, s'hagi inspirat en aquest trist episodi de la història de Menorca per tal d'escriure una novel·la de caràcter històric que, més que una història novel·lada o una novel·la historiadada, jo crec que es tracta d'un reportatge novel·lat de gran fondària i qualitat, tant literària com històrica.

El lector em permetrà que, sense avançar el final (açò que ara en diuen fer un *spoiler*) faci referència a uns quants aspectes destacables.

El primer és que a la ciutat de San Agustín (vull destacar una virtut nord-americana que és conservar la toponímia original, sense traduir a l'anglès, com ara San Francisco, Los Ángeles, Montreury i tants altres

exemples) s'hagi consolidat una colònia d'origen menorquí que, encara que ha perdut la llengua pròpia de Menorca, ha conservat alguns aspectes diferenciadors d'altres paisans seus i, sobretot, el respecte als seus orígens. Bona prova d'açò és la seva actuació d'ajut a la conservació dels llibres sacramentals de la diòce-

si menorquina. Ja fa anys que una missió de la Florida va arribar a Ciutadella i va microfilmear bona part dels arxius. Arxius que, per cert, van ser salvats per un oficial del jutjat ciutadellenc, de nom Joan Bordas Barrot, l'any 1936, que els va custodiar fins al final de la 'guerra incivil'. Fent un altre incís, és absolutament necessari reivindicar a aquest home i reconèixer la seva extraordinària actuació. L'única informació que he pogut trobar és que l'any 1956 rebia una pensió anual de 13.066,66 pessetes pagades a Barcelona, com a secretari judicial jubilat. I res més.

Un altre aspecte a considerar és que hi ha una notable quantitat d'estudis sobre aquest tema, però la primera notícia que em va arribar és el llibre escrit pel Dr. Philip D. Rasico, «Els menorquins de la Florida: història, llengua i cultura», editat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat l'any 1987, amb el suport de l'IME.

Aquest llibre és, potser, el millor estudi fet sobre aquesta interessant història. El Dr. Rasico va ser premi Ramon Llull l'any 2015.

Dalt la muntanya del Toro, entrant a l'esquerra de la plaça del monestir, hi ha un grup escultòric finançat per Fernando Rubió i Tudurí i materialitzat per l'escultor Joan Viladomat, que té un altre conjunt escultòric idèntic a San Agustín, donat per la Fundació Rubió i Tudurí-Andròmaco. Segons sembla, aquest grup escultòric va ser el determinant de l'origen de la novel·la «Nova Esmirna».

En resum, Tomeu Matamalas, un manacorí lletraferit, ens ha posat «el nas em mig de la cara», com deien en primer, a bona part dels menorquins, a l'hora de relatar una part molt important de la nostra història domèstica, cosa que em satisfà fins al punt de què el dia 5 de maig assistiré a la presentació de la novel·la «Nova Esmirna», a Maó (Sa Catòlica) al punt del migdia i a Ciutadella (VaDlilibres) a les 7 del fosquet. Segurament, també a Ferreries diumenge dia 6. És una bona ocasió per sortir de Barcelona i viure la presentació en directe, on pertoca, a Menorca.

I molt aconsellable. Quedau convidats.